

Sòcrates l'impenetrable i l'amor platònic

03/2013 - **Filologia.** Un investigador de la UAB ha publicat un article en què es reinterpreta un passatge del diàleg *El Banquet* de Plató per establir que la fortalesa del filòsof Sòcrates radica en la seva capacitat de resistir la seducció. Així, Sòcrates coneix el desig, però només l'exerceix quan es tracta de veritable amor. Aquesta nova interpretació permet apropar-nos al nucli de la doctrina de l'amor platònic.

Com a forma de comensalitat i de consum de vi estrictament ritualitzats, el banquet (o simposi) d'època arcaica és, a pesar dels paral·lels amb altres cultures, una institució específicament grega. Constituit com un cercle d'elit social que es conjura per mantenir l'hegemonia al si de la polis, el simposi se'ns presenta com un grup d'acció política i, alhora, com una escola d'ideologia aristocràtica. Per mitjà del banquet, aquest club aristocràtic pot autorepresentar-se i consolidar així la cohesió i els lligams del col·lectiu d'iguals dintre un entorn, a voltes, obertament hostil —tant en relació amb faccions polítiques rivals com amb l'expansió de la democràcia.

En aquest univers masculí, les pràctiques homoeròtiques hi són fortament arrelades. La concepció grega de la sexualitat està polaritzada per la distinció que separa el que té un paper actiu del que té un paper passiu en l'acte sexual —entre qui penetra i qui és penetrat. Aquests papers, al seu torn, estan associats a uns estatus socials superiors o inferiors d'acord amb les següents oposicions: masculí/femení i adult/adolescent. De tal manera que la penetració fàl·lica, tant en un sentit propi com en una forma més o menys estilitzada o simbòlica, manifesta la superioritat de l'home sobre la dona o de l'adult sobre l'adolescent. És, doncs, la distinció entre activitat i passivitat el que permet classificar, en el terreny de la sexualitat, els actes i els actors. Prenent com a motiu un banquet que degué tenir lloc pels volts del 416 aC, Plató compongué, cap al 380 aC, un dels diàlegs més celebrats: "El Banquet", en què l'objecte de debat filosòfic entre els participants és l'amor. A les acaballes del text, irromp en escena, totalment embriac, l'atractiu i disbauxat Alcibiades. Informat del passatemp a què es dediquen els comensals, també ell fa un discurs, però ara en honor de Sòcrates. Alcibiades recorda els moments en què ha intentat, sempre endebades, de seduir el filòsof, del qual està bojament enamorat:

"Havia trobat una persona d'una mena com no hauria cregut possible de trobar-ne mai cap, pel seu bon sentit i la seva fermesa. O sigui, que no podia irritar-me i privar-me de la seva companyia ni sabia com podia atreure'l. Car jo sabia bé que, pel que fa als diners, era del tot invulnerable, molt més encara que no pas Àiax al ferro."

Igual com ho fa aquesta traducció, tots els comentaristes i traductors del Banquet de Plató han donat per fet, sense excepció, que Alcibiades caracteritza Sòcrates com insubornable —incorruptible amb obsequis o diners. Ara bé, de la confrontació amb el breu passatge d'un autor d'època arcaica que Plató coneixia bé (Acusilau d'Argos, del s. VI aC), se'n desprenen uns paral·lels textuais i de fraseologia reveladors.

Més concretament, l'ús de la paraula *atrotos* (literalment 'invulnerable', 'impenetrable') permet de concloure que Alcibiades no descriu Sòcrates com incorruptible "pel que fa als diners" sinó, en el sentit propi del terme, com impenetrable —un mot amb un rerefons sexual explícit. Aquesta caracterització encaixa amb el discurs d'Alcibiades, que interpreta el menyspreu de Sòcrates per la seva bellesa provocadora com una mostra de la fortalesa del filòsof —desitjat, justament, en la mesura que és capaç de resistir la seducció.

Això no implica que Sòcrates no conegui l'amor ni el desig, sinó que només ell és endut per la força del veritable amor. Si és cert, com s'ha dit, que la tradició filosòfica occidental és un seguit de notes a peu de pàgina a l'obra de Plató (Alfred Whitehead), el passatge en qüestió, tot un exemple de la "relació entre l'abstinència sexual i l'accés a la veritat" ("rapport entre l'abstinence sexuelle et l'accès à la vérité" de Michel Foucault), ens permet d'apropar-nos al nucli de la doctrina de l'amor platònic.

Jordi Pàmias

Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana

Jordi Pàmias (2012). Incorruptible Socrates? (Pl. Smp. 219e and Acus. frag. 22) *Hermes* 140, 369–374.